

dr Angela J, Mesaroš Živkov¹
Visoka škola strukovnih studija
za obrazovanje vaspitača u Kikindi
dr Zagorka T, Markov²
Visoka škola strukovnih studija
za obrazovanje vaspitača u Kikindi

Primljen: 10.5.2019.

Prihvaćen: 26.3.2020

ORIGINALNI NAUČNI RAD
UDK: 37.018.26:[37.046.12:398]
371.213.1:[37.046.12:398]
DOI 10.19090/ps.2020.1.59-71

OPAŽANJA RODITELJA I UČITELJA O ZASTUPLJENOSTI SADRŽAJA NARODNE TRADICIJE U ŠKOLSKIM AKTIVNOSTIMA UČENIKA MLAĐEG ŠKOLSKOG UZRASTA³

Apstrakt

Savremeno društvo se nalazi u ekspanziji tehnološkog napretka i vrlo često se tradicionalne vrednosti "ostavljaju po strani" i pored toga što su u nekim oblastima nezamenljive, jer predstavljaju kulturnu baštinu i resurs koji može biti od velike koristi za učenje najmlađih generacija. Cilj istraživanja je bio da se utvrde opažanja roditelja i učitelja o zastupljenosti tradicionalnog narodnog stvaralaštva u školskim aktivnostima učenika mlađeg školskog uzrasta. Uzorak je činilo 71 roditelj učenika mlađeg školskog uzrasta i 51 učitelj. Rezultati istraživanja pokazuju da postoje razlike u odgovorima roditelja i učitelja u odnosu na opažanja i realizaciju nastave u vezi sa tradicionalnim narodnim stvaralaštvom kroz tri oblasti: 1) Nastavne aktivnosti 2) Vannastavne aktivnosti i 3) Aktivnosti roditelja i učitelja. Dobijeni rezultati ukazuju na potrebu planskog delovanja relevantnih činilaca po pitanju razvijanja svesti o značaju tradicionalnog narodnog stvaralaštva za savremeno društvo. Zaključujemo da se tradicionalno narodno stvaralaštvo izučava u okviru redovne nastave i vannastavnih aktivnosti. Postoji potreba da se aktivnosti tradicionalnog narodnog stvaralaštva im-

¹ angelamesaros.zivkov@gmail.com

² zagorka.markov@gmail.com

³ Ovaj rad je nastao kao rezultat istraživanja u okviru projekta „Tradicionalno narodno stvaralaštvo u funkciji edukacije i socijalizacije dece predškolskog, školskog uzrasta i dece iz marginalnih grupa“(ev.br. 142-451-2762/2018-02), Pokrajinskog sekretarijata za visoko obrazovanje i naučnoistraživačku delatnost AP Vojvodine.

plementiraju u Školski razvojni plan i druga dokumenta. Uključivanje Saveta roditelja i Učeničkog parlamenta su neke od mogućnosti da se tradicionalnom narodnom stvaralaštvu posveti pažnja, jer je ono značajno za razvoj nacionalnog identiteta dece osnovnoškolskog uzrasta. Poznavajući sopstvenu narodnu tradiciju učenici će poštovati i tradicionalno narodno stvaralaštvo svih naroda.

Ključne reči: tradicionalno narodno stvaralaštvo, roditelji, učitelji.

Uvod

Tradicija predstavlja predavanje s kolena na koleno, usmeno širenje priča, pouka, verovanja, pravila ponašanja i sl. (Vujaklija, 1997:897).

Izvorno, pojam tradicije označava proces u kojem se prepoznaju dve strane. Jedna od njih je aktivna, predaje se drugima i traje u vremenu, dok je druga pasivna i označava primanje, prihvatanje od drugih (Prole, 2004:197). Pasivnost je uslovila da mislioci modernog doba kritikuju tradiciju. Međutim, u suštini oni prihvataju tradiciju kao put kojim treba ići. Herder razmatra njenu afirmativnu stranu i njene kreativne potencijale važne za čovečanstvo. Negovanje tradicije i tradicionalnih vrednosti sopstvenog naroda uz uvažavanje i proučavanje tradicija drugih narodnosti doprinosi boljem razumevanju društva. Kulturna baština i duhovne vrednosti oplemenjuju čoveka i otvaraju mu nove vidike jačajući njegovu osetljivost da sagleda činjenicu da duhovna dobra ne mogu da se nadomeste bilo kojom cenom izraženom u materijalnom smislu. Zbog toga postoji potreba da se deca od najranijeg detinjstva uče tradiciji. Ljudsko biće je pored materijalnog satkano i od duhovnog bića koja najbolje funkcionišu ako su u ravnoteži. U današnjem, potrošačkom društvu često gubimo duhovnost i tradicionalne vrednosti zamenjujemo novinama zasnovanim na kiču.

Da je uvođenje sadržaja tradicionalnog stvaralaštva i tradicionalnih vrednosti postalo značajno za obrazovno-vaspitni sistem potvrđuje i činjenica da osnovne škole kao izborni predmet uvode i predmet Narodnu tradiciju gde se uz mnogobrojne primere učenici mlađeg školskog razreda upoznaju sa kulturnom baštinom, običajima i dr. (Perić i Niškanović, 2006; Perić i Niškanović, 2010 a; Perić i Niškanović, 2010b; Perić i Niškanović, 2010v).

Primena Narodne tradicije i tradicionalnog stvaralaštva u vaspitno-obrazovnom radu

U usmerenim aktivnostima koje se realizuju u predškolskim ustanovama tradicionalno narodno stvaralaštvo se deci najčešće predstavlja kroz igru pri čemu se podstiče dečji razvoj, posebno socijalizacija, govor, divergentno mišljenje i dr. Tradicionalne igre predstavljaju nasleđe ljudskog roda iz prošlosti koje često nakon mnogo

godina ne odolevaju vremenu već se u savremenom dobu koriste u izvornom ili prilagođenom obliku (Mesaroš Živkov, Markov i Jelić, 2018).

U tradiciji spontane kulture dece i mladih postoje različiti žanrovi kolektivnog stvaralaštva koji se tokom srednjeg detinjstva i rane adolescencije stvaraju, dopunjuju, praktikuju i prenose s generacije na generaciju (igre, šale, priče, pesme, leksikoni, spomenari, zakoni mladih, tajni jezici, stihovi, dnevници, itd.) (Duran, 2009:175). U ovom kontekstu je veoma značajno da se stvaralaštvo prenosi sa generacije na generaciju, a što i jeste u biti tradicionalnog narodnog stvaralaštva i tradicije u najširem smislu tog pojma. U savremenom društvu i pored svih tehnoloških mogućnosti dolazi do ekonomskog raslojavanja društva i nepoželjnih pojava, ali i pored svega dolazi do opstajanja tradicionalizma (Pešić, 2006:289).

Tradicionalne igre su deo naše kulture, socijalnog razvoja, odnosa prema istinskim i proverenim vrednostima narodnog stvaralaštva. Igranje tradicionalnih pokretnih igara sa pevanjem utiče pozitivno na motorički razvoj kod dece. Dete kroz učenje tradicionalnih pokretnih igara sa pevanjem razvija svoje sposobnosti i veštine, upoznaje svet oko sebe, kreira, stvara i pomaže sebi, kako u fizičkom, tako i u psihičkom razvoju. Danas je sasvim moguće dati zdravu osnovu za oživljavanje mnogih tradicionalnih dečjih igara, jer i sama deca, po svojim kriterijumima, prihvataju i čuvaju izvorne oblike igara koje su im bliske i poznate kroz odrastanje u porodicama gde se neguje tradicionalna kultura (Mesaroš Živkov, Pavlov i Milanović, 2018:117).

Vigotski (1978) posvećuje veliku pažnju igri fokusirajući na delovanje igre na kognitivni razvoj deteta. Istraživanja potvrđuju brojne prednosti i tradicionalnih dečjih igara (Mesaroš Živkov, Pavlov i Milanović, 2018; Mesaroš Živkov, Markov i Jelić, 2018), a Beavis, Muspratt, i Thompson ukazuju na značaj kompjuterskih igara na centralni nervni sistem. Zlatković se bavi retkim, neuočljivim, nevidljivim i srazmerno manje poznatim igrama, nastojeći da ih tako učini vidljivim potrebama deteta za igrom u svakoj fazi njegovog razvoja (Zlatković, 2015) u nastojanju da ih pedagozi, psiholozi, vaspitači i drugi stručnjaci konkretizuju u praksi. Međutim, za tradicionalne igre je karakteristično to da mogu da se izvode gotovo na svim mestima, da ne zahtevaju ništa drugo osim volju, preduzimljivost, toleranciju. Davno pre početka civilizacije odrasli i deca su u igri su otkrili izvor zabave i rasonode (Vasileva, Malinovski, Vasileva-Stojanovska i Trajkovik, 2018). Mnogo kasnije se shvatilo da pored vaspitno-obrazovnih potencijala, igra utiče i na sveukupni razvoj deteta (Wu, Hsiao, Wu, Lin, i Huang, 2012) .

Prosvetni radnici u svojoj praksi koriste tradiciju objašnjavajući deci da prošlost shvate kao izvor iz kojeg proističe budućnost. U njoj se lako pronalazimo, jer se točak vremena okreće. Koren svakog naroda jesu tradicija i običaji. Prenošeni s generacije na generaciju, imaju važnu ulogu u očuvanju identiteta jednog naroda (Miladinović i Stanković, 2017:371). Vaspitači realizuju aktivnosti i projekte gde “putuju kroz vreme”, ili se upoznavaju sa starim tradicionalnim igrama.

Tema „Uskrš“ može se realizovati integrativno kroz gotove sve usmerene aktivnosti. Realizacijom ove teme se utiče na poboljšanje motoričkih sposobnosti, kre-

ativnosti, verbalne i neverbalne komunikacije i dr. (Stanišić, 2018). Ove aktivnosti omogućuju da deca od najranijeg uzrasta neguju svoj tradicionalni identitet.

Primeru etno-kutka, koji je sastavni deo Narodne tradicije, moguće je pristupiti multidimenzionalno i integrisati ga kroz sve nastavne predmete i vannastavne aktivnosti. Postoji mogućnost da se etno-kutak koristi i partikularno u nastavnim i vannastavnim aktivnostima kako bi se proučavani sadržaji pojasnili i povezali sa tradicionalnim vrednostima. Ovo pospešuje zainteresovanost učenika za nastavne i vannastavne aktivnosti, ali im se ukazuje na značaj tradicionalnih vrednosti (Petković i Čorboloković, 2016).

Teme iz oblasti tradicije u značajnoj meri zastupljeni su u Muzičkom vaspitanju i Fizičkom vaspitanju.

Muzička tradicija u obrazovanju i vaspitanju dece mlađeg osnovnoškolskog uzrasta doprinosi da iskustva i utisci koje deca dožive u predškolskom i ranom školskom uzrastu budu trajniji u odnosu na one koji se stiču kasnije tokom školovanja ili života uopšte. Ovaj uzrasni period je važan za pokretanje interesovanja koje predstavlja osnov za prihvatanje i negovanje narodne tradicije. Rezultati istraživanja pokazuju da učitelji smatraju da se narodna tradicija najviše izučava kroz tradicionalnu muziku. Rezultati pokazuju da je narodna tradicija i najviše zastupljena u nastavnom predmetu Muzička kultura, a mišljenje učitelja je da su njeni sadržaji nedovoljno zastupljeni u ostalim nastavnim predmetima i da učenici na kraju prvog ciklusa obrazovanja delimično poznaju tradicionalnu muziku (Sudžilovski, Čalić i Ivanović, 2012).

Poslednju deceniju država je prepoznala značaj tradicionalnog narodnog sadržaja na razvoj nacionalnog identiteta naroda. Zbog toga se u okviru izborne nastave učenicima pruža mogućnost da što više saznaju o tradiciji svog naroda. Sadržaji priručnika Narodna tradicija za prvi razred osnovne škole „S kolena na koleno“ (Perić i Niškanović, 2006:3 prema: Mesaroš Živkov i Markov, 2019), za drugi razred „Svuda pođi, kući dođi“ (Perić i Niškanović, 2010: Mesaroš Živkov i Markov, 2019), za treći razred „Sve, sve, ali zanat“ (Perić i Niškanović, 2010, prema: Mesaroš Živkov i Markov, 2019) i četvrti razred „Drumom hodiš vodom brodiš“ (Perić i Niškanović, 2010:prema: Mesaroš Živkov i Markov, 2019), direktno uvode učenike u aktivnosti revitalizacije tradicije neposrednim upoznavanjem materijalne i duhovne kulture svog naroda i naroda u užem i širem okruženju.

Učenici postaju osetljiviji na društvene vrednosti, jer shvataju da narodnu tradiciju čini dualizam duhovnih i materijalnih dobara čije se jedinstvenosti prepliću kroz različite delatnosti čineći ih neprocenjivim tvorevinama naroda i narodnosti. Poštujući svoju tradiciju, deca i mladi postaju senzibilniji i na savremene društvene procese, na različitosti i dr. Često dobijaju inspiraciju da ispituju i porede tradiciju svog naroda sa tradicijom drugih naroda i narodnosti. Sličnosti kao i razlike, na primer u običajima, čine ih bliskijim i nagone ih da istražuju, čitaju, putuju i sl. U diskursu sagledavanja svega onoga što čini tradicionalno stvaralaštvo (tradicionalno slikarstvo, tradicionalna književnost, tradicionalna muzika i dr.).

U vremenu tehnološke ekspanzije i brzog protoka informacija često nemamo dovoljno vremena da ispitujemo sopstvenu tradiciju i tradicionalno stvaralaštvo. Polazimo od toga da tradicionalno narodno stvaralaštvo kroz usmerene aktivnosti u predškolskoj ustanovi i u predmetima koji se izučavaju u osnovnoj školi mogu deci ne samo da pruže informacije, već da podstaknu i njihov razvoj. Za razumevanje značaja multi-dimenzionalnosti tradicije, kao entiteta prošlosti društva u kojoj su sadržane i prošlost, sadašnjost i budućnost, potrebno je imati mnogo teorijskog i praktičnog znanja. Sadržaje tradicionalnog narodnog stvaralaštva treba primenjivati u vaspitno-obrazovnom radu predškolske i dece osnovnoškolskog uzrasta (Mesaroš Živkov i Markov, 2019; Markov i Mesaroš Živkov, 2019). U ovom periodu se kod dece/učenika od najranijeg detinjstva razvija svest o značaju tradicije.

Metod

Problem istraživanja zasniva se na istraživačkim pitanjima:

(a) da li učenici mlađeg osnovnoškolskog uzrasta u dovoljnoj meri izučavaju sadržaje Narodne tradicije i tradicionalnog narodnog stvaralaštva iz perspektive roditelja;

(b) da li učenici mlađeg osnovnoškolskog uzrasta u dovoljnoj meri izučavaju sadržaje Narodne tradicije i tradicionalnog narodnog stvaralaštva iz perspektive učitelja;

(v) da li postoje statistički značajne razlike u opažanjima roditelja i učitelja po pitanju izučavanja narodne tradicije i tradicionalnog narodnog stvaralaštva u nastavnim i vannastavnim aktivnostima u nižim razredima osnovne škole.

Predmet istraživanja se odnosi na ispitivanje opažanja roditelja i učitelja u odnosu na izučavanje tradicionalnog narodnog stvaralaštva u okviru nastave i vannastavnih aktivnosti. Polazi se od pitanja u kojoj meri se narodna tradicija i tradicionalno narodno stvaralaštvo izučavaju u nastavnim i vannastavnim sadržajima učenika mlađih razreda osnovne škole. Takođe, smo ispitali da li saradnja učitelja i roditelja može da pospeši primenu sadržaja narodne tradicije u nastavnim i vannastavnim aktivnostima.

Uzorak

U istraživanju je učestvovalo 55 učitelja zaposlenih u osnovnim školama i 71 roditelj dece mlađeg osnovnoškolskog uzrasta. Nakon dobijanja saglasnosti direktora osnovnih škola (OŠ “Jovan Popović”, OŠ “Žarko Zrenjanin, OŠ “Sveti Sava”, OŠ “Đura Jakšić”, “Vuk Karadžić” i OŠ “1.oktobar” iz Bašaida) na terenu je uz posredovanje stručnih saradnika osnovnih škola distribuirano 150 upitnika sa kovertama. Ispitanici su upitnike dostavljali stručnim saradnicima u zatvorenim kovertama. Od ukupnog broja za istraživanje smo koristili 126 popunjenih upitnika.

Nismo utvrdili statistički značajnu razliku u broju ispitanika u odnosu na status (roditelj i učitelj), jer je vrednost $\chi^2 = 2,032$ ($p = 0,154$, $df = 1$).

Instrument

U ovom pilot istraživanju za ispitivanje opažanja roditelja i učitelja o primeni sadržaja Narodne tradicije i tradicionalnog narodnog stvaralaštva kroz nastavne i vannastavne aktivnosti primenjeni su upitnici (Mesaroš Živkov i Markov, 2018) prilagođeni istraživanju - verzija za učitelje i verzija za roditelje.

Pored dela koji je predviđen za opšte podatke o ispitanicima (zanimanje, pol, godine života, godine radnog iskustva, stručna sprema i dr.) Upitnik se sastoji iz tri supskale: Nastavne aktivnosti (NA); Vannastavne aktivnost (VNNA) i Aktivnosti roditelja (AR).

Supskala NA, koja se sastoji od 11 tvrdnji, odnosi se na sadržaje koje se realizuju u okviru nastavnih predmeta, a odnose se i na primenu tradicionalnog narodnog stvaralaštva kako bi se deci sadržaji učinili lakšim za učenje. Supskala VNNA obuhvata 6 tvrdnji koje se odnose na vannastavne aktivnosti. Supskalu AR čine 4 tvrdnje koje se odnose na doprinos tradicionalnog narodnog stvaralaštva sa ciljem uspostavljanja kvalitetne saradnje i partnerstva sa roditeljima. Ispitanici koji su želeli mogli su na kraju Upitnika da daju komentar.

U glavnoj fazi istraživanja, roditelji i učitelji su, u skladu sa uputstvima autora instrumenta, procenjivali primenu sadržaja Narodne tradicije i tradicionalnog narodnog stvaralaštva u osnovnim školama izborom za svaku stavku jedan od ponuđenih odgovora na skali Likertovog tipa: *nikad-1*, *ponekad-2*, *često-3*, Kronbahovim alfa koeficijentom ispitana je pouzdanost skala i pokazano da Krombah alfa test iznosi 0,92. Informacije o predmetima koje ne predaju (Strani jezik, izborni predmeti) i za vannastavne aktivnosti učitelji su dobijali od kolega nastavnika.

Za ispitivanje značajnosti razlika u odgovorima između roditelja i vaspitača u celini korišćen je t-test za nezavisne uzorke.

Statistička obrada podataka

Statistička obrada podataka izvršena je uz korišćenje softverskih paketa za analizu i obradu podataka SPSS 23 for Windows.

Rezultati istraživanja i diskusija

U Tabeli 1 prikazani su rezultati upitnika za roditelje i učitelje koji se odnose na njihova opažanja o primeni tradicionalnog narodnog stvaralaštva u nastavi.

Tabela 1

Opažanja roditelja i učitelja o primeni tradicionalnog narodnog stvaralaštva u nastavi

Nastavne oblasti	ispitanici	N	M	t	p
Srpski jezik i književnost	učitelji	55	2.29	-1,968	0,051
	roditelji	71	2.48		
Svet oko nas/PPD	učitelji	55	2.27	-2,237	0,027
	roditelji	71	2.48		
Matematika	učitelji	55	1.84	-2,842	0,005
	roditelji	71	2.14		
Fizičko vaspitanje	učitelji	55	2.18	-0,446	0,656
	roditelji	71	2.23		
Muzičko vaspitanje	učitelji	55	2.35	-1,564	0.120
	roditelji	71	2.49		
Likovna kultura	učitelji	55	2.18	-1.941	0,054
	roditelji	71	2.37		
Strani jezik	učitelji	55	1.62	-2.906	0.004
	roditelji	71	1.97		
Izborni predmeti	učitelji	55	2.27	-1.734	0,085
	roditelji	71	2.45		

Uvidom u Tabelu 1 konstatujemo da postoje statistički značajne razlike u odgovorima roditelja i učitelja ($p \leq 0,005$) kod nastavnih predmeta Matematika ($p=0,005$) i Strani jezik ($p=0,004$). Percepcija roditelja na osnovu razgovora sa svojom decom je pokazala da oni opažaju da se tradicionalno narodno stvaralaštvo u navedenim predmetima koristi više od onog što su učitelji prikazali kroz realizaciju nastave. Kod ostalih predmeta nismo utvrdili statistički značajne razlike u odgovorima roditelja i učitelja. Statistički značajne razlike između učitelja i roditelja su utvrđene kod predmeta Srpski jezik i književnost ($t=1,968$; $p=0,051$); Svet oko nas/PPD ($t=-2,237$; $p=0,027$) i Likovna kultura ($t=-1,941$; $p=0,054$). Na osnovu komentara roditelja koje su mogli (ali nisu bili obavezni) da daju u okviru Upitnika – verzija za roditelje jasno je da su svoja opažanja u vezi sa primenom tradicionalnog narodnog stvaralaštva u okviru aktivnosti u školi dobili od svoje dece dok su radili domaće zadatke ili su im deca postavljala pitanja u vezi sa tradicijom. Pretpostavljamo, da su svoja opažanja formirali i na osnovu razgovora. Očekivano je da ne postoje statistički značajne razlike u opažanjima učitelja i roditelja predmeta Muzičko vaspitanje (Sudžilovski, Čalić i Ivanović, 2012), jer se sadržaji iz ovog predmeta najčešće vezuju za tradiciju odnosno pokret, igru, ples, folklor i dr. Kroz ovaj predmet se uviđaju prednosti i značaj interdis-

ciplinarnog proučavanja tradicionalnog narodnog muzičkog nasleđa u osnovnoj školi. Višestruko rasvetljavanje narodnog muzičkog stvaralaštva, sa stanovišta različitih nastavnih predmeta, doprineće njegovoj boljoj recepciji, upoznavanju i razumevanju kulture sopstvenog naroda. To podrazumeva upoznavanje celokupnog narodnog života: okolnosti u kojima se muziciralo u narodu, narodnih običaja, mitologije, religije, istorijsko-društvenih odnosa, geografskih odlika određenog područja. Sveobuhvatno i celovito sagledavanje narodne muzičke tradicije omogućava integrativna nastava, kroz koju se znanja stiču jedinstveno, u prožimajućem procesu, na nivou međupredmetne povezanosti (Pavlović i Cicović-Sarajlić, 2013). Prema ovim autorima, sadržaje narodne tradicije kroz Muzičko vaspitanje moguće je primeniti integrativno, tako da se obuhvate svi predmeti, a da je uticaj na razvoj deteta holistički. Upravo sličan ugao sagledavanja, ali kroz etno-kutak (kao deo Narodne tradicije) u kontekstu svih nastavnih i vannastavnih aktivnosti imaju i drugi autori (Petković i Čorboloković, 2016).

U Tabeli 2 prikazani su rezultati upitnika za roditelje i učitelje koji se odnose na njihova opažanja o primeni tradicionalnog narodnog stvaralaštva u vannastavnim aktivnostima..

Tabela 2

Opažanja roditelja i učitelja o primeni tradicionalnog narodnog stvaralaštva u vannastavnim aktivnostima

Vannastavne oblasti	ispitanici	N	M	t	p
Literarna sekcija	učitelji	55	2.29	1,065	0,289
	roditelji	71	2.15		
Dramska sekcija	učitelji	55	2.27	1,722	0.088
	roditelji	71	2.06		
Hor, orkestar	učitelji	55	2.29	0.174	0.862
	roditelji	71	2.27		
Sekcija za ekologiju	učitelji	55	2.09	0.951	0,344
	roditelji	71	1.96		
Matematička sekcija	učitelji	55	1.80	0,289	0,773
	roditelji	71	1.76		
Sportske sekcije	učitelji	55	2.05	1.240	0,217
	roditelji	71	1.89		

Uvidom u Tabelu 2 konstatujemo da nismo utvrdili statistički značajne razlike u odgovorima roditelja i učitelja kad su u pitanju vannastavne aktivnosti. Pretpostavljamo da su roditelji mnogo više angažovani oko podrške deci u učenju i izradi domaćih zadataka i da su upućeni u sve nastavne predmete koja deca imaju u školi. Ovo su izjavili u delu, Upitnika koji je namenjen bio komentaru ispitanika. Smatramo da su

roditelji manje zainteresovani za vannastavne aktivnosti, jer se poslednjih godina u Kikindi sve više dece mlađeg školskog uzrasta opredeljuje za bavljenje sportom, pa su manje zainteresovani za vannastavne aktivnosti. Ali, roditelji podržavaju nastojanja učitelja i nastavnika da se vannastavne aktivnosti organizuju u školi. Učenici kroz vannastavne aktivnosti razvijaju ključne kompetencije, poboljšavaju svoj rečnik, razvijaju komunikativne kompetencije, socio-emocionalne kompetencije, prosocijalne aktivnosti, razvijaju timski duh i dr. Aktivnosti etno-kutka kao dela Narodne tradicije doprinose vannastavnih aktivnosti (novinarska sekcija, folklorna sekcija, recitatorska i druge sekcije) koje su u korelaciji sa nastavnim aktivnostima (Petković i Čorboloković, 2016). Nastava i vannastavne aktivnosti se putem eko-kutka (deo Narodne tradicije) razvijaju u okviru svojih oblasti, ali se i prepliću što za rezultat imaju bolja postignuća učenika u svim domenima njihovog razvoja. Ovakav način rada doprinosi zainteresovanosti učenika za tradiciju i njene vrednosti.

U Tabeli 3 prikazani su rezultati upitnika za roditelje i učitelje koji se odnose na njihova opažanja o primeni tradicionalnog narodnog stvaralaštva u kontekstu saradnje i partnerstva.

Tabela 3

Opažanja roditelja i učitelja o primeni tradicionalnog narodnog stvaralaštva u kontekstu saradnje i partnerstva

Saradnja učitelja i roditelja	ispitanici	N	M	t	p
Zajednička druženja	učitelji	55	1.98	-0,368	0,713
	roditelji	71	2.03		
Zajednički roditeljski sastanci	učitelji	55	1.85	-1,967	0,051
	roditelji	71	2.10		
Individualni roditeljski sastanci	učitelji	55	1.56	-3,839	0,000
	roditelji	71	2.06		
Organizovanje izleta	učitelji	55	2.24	-0,711	0.479
	roditelji	71	2.31		

Uvidom u Tabelu 3 utvrdili smo da se statistički značajna razlika ($p=0.000$) javila u oblastima *Individualni roditeljski sastanci* i *Zajednički roditeljski sastanci* ($p=0,051$). Ovi rezultati govore da učitelji treba da usavršavaju svoje kompetencije za saradnju sa roditeljima i savetodavni rad (Mandarić Vukušić, 2018; Samardžić i Travar, 2016; Skočić Mihić, Blanuša Trošel i Katić, 2015; Škutor, 2014). Tradicionalno narodno stvaralaštvo upravo pruža širok dijapazon mogućnosti da učitelji organizuju sa roditeljima druženja i radionice koje bi bile efektne i po pitanju jačanja saradnje škole i porodice, ali bi doprinele i razvijanju roditeljskih pedagoških kompetencija. Dakle, pored izleta koji organizuju gotovo svi učitelji neophodna su i češća druženja koja bi

uz sticanja znanja o tradicionalnom narodnom stvaralaštvu doprinela jačanju partnerstva između roditelja i učitelja. Takođe, treba pružiti priliku onim roditeljima koji to žele da iskažu svoja znanja i veštine na ovom planu. Sve ovo bi još više zainteresovalo roditelje da se uključe u obrazovanje svoje dece, da pitaju učitelje i ostale zaposlene bez ustručavanja o eventualnim barijerama ili problemima na koje nailaze.

Zaključak

Na osnovu izvršenog istraživanja konstatujemo da su učitelji kada je u pitanju tradicionalno narodno stvaralaštvo posvećeni ovoj oblasti u okviru razredne nastave. Roditelji su uočili njihove napore da sačuvaju tradiciju koja daje pečat identitetu jednog naroda. Zapažamo da su opažanja roditelja o radu učitelja po pitanju tradicionalnog narodnog stvaralaštva značajno viša u nekim oblastima od realizacije koju su učitelji naveli u svojoj verziji upitnika.

Tradicionalno narodno stvaralaštvo bilo u književnoj, muzičkoj, igračkoj ili nekoj drugoj formi rasterećuje onog ko aktivno ili pasivno učestvuje u aktivnostima koji imaju elemente tradicionalnog narodnog stvaralaštva.

Na učenike posebno dobro utiče tradicionalna muzika i igra. Učenik se vraća svojoj prirodi i ostavlja mobilni telefon ili računar koji ga, a da on to nije možda ni svestan, stvara donekle zavisnikom. Treba se povremeno vraćati tradicionalnim igrama, jer će nas one podsetiti da smo pre svega ljudska bića koja imaju emocije. Koja se smeju i upućuju socijalne osmehe prisutnim, a ne virtuelnim prijateljima. Samo prisustvo “uživo” može da prenese emociju i energiju sagovornika, te u tom pravcu treba negovati tradicionalno narodno stvaralaštvo, a na mlađem školskom uzrastu pre svega tradicionalne igre. Tradicionalne igre pozitivno utiču i na decu sa smetnjama u razvoju, a što pokazuje istraživanje izvršeno u inkluzivnim vaspitno-obrazovnim grupama u kojima su se primenjivale tradicionalne igre (Mesaroš Živkov, Markov i Jelić, 2018).

Planiranjem smernica i prilagođavanjem ovih igara na mlađim školskim uzrastima koje učenici vole da izvode, doprinelo bi se razvoju njihovih socio-emocionalnih kompetencija odnosno celokupnom psihofizičkom razvoju. Kvalitetna saradnja između učitelja i roditelja doprinosi da oni u dimenziji saradnje, međusobnog informisanja (Fantuzzo, Tighe & Childs, 2000; Jelić, Stoiljković i Markov, 2018) prave strategije na koji način da tradicionalno narodno stvaralaštvo implementiraju u što više nastavnih i vannastavnih aktivnosti. Aktivnosti kroz koje je između ostalog moguće razvijati svest prema tradicionalnom narodnom stvaralaštvu su ekskurzije, izleti, tribine, radionice i sl. Roditelji i učitelji bi zajedničkim strategijama razvijali svest kod dece u kojoj meri je tradicionalno narodno stvaralaštvo važno za savremeno društvo. Aktivnosti tradicionalnog narodnog stvaralaštva treba implementirati u Školski razvojni plan i druga dokumenta. Uključivanje Saveta roditelja i Učeničkog parlamenta su neke od mogućnosti da se tradicionalnom narodnom stvaralaštvu posveti pažnja, jer je ono

značajno za identitet naroda. Zaključujemo da u proces razvijanja svesti o narodnom stvaralaštvu treba uključiti sve aktere obrazovno-vaspitnog procesa.

Angela J, Mesaroš Živkov
Zagorka T, Markov

PARENTS' OPINIONS ON THE ROLE OF TRADITIONAL FOLKLORE IN YOUNG PUPILS' SCHOOL ACTIVITIES

Abstract

Modern-day society is experiencing an expansion of technological progress and traditional values are often "left aside" even though they are irreplaceable in some areas since they represent the cultural heritage and helpful resource in teaching young generations. The goal of this research was to find out the opinions of parents and primary school teachers on the role of traditional folklore in school activities of young pupils. The sample consists of 71 parents of young pupils and 51 primary school teachers. The research results show that there are differences between the answers of parents and those of primary school teachers regarding their opinions and educational practice when it comes to traditional folklore in three different areas: 1) school activities 2) extracurricular activities and 3) activities of parents and primary school teachers. The obtained results show that there is a need for a planned activity directed towards relevant factors, so as to raise the awareness of the importance of traditional folklore in modern society. We conclude that traditional folklore is studied within both curricular and extracurricular activities, in everyday classes and extra academic activities. In addition, traditional folklore activities should be implemented into curriculum, other relevant school documents, as well as the work of the Parent Council and the Student Parliament. They are some of the ways to devote attention to traditional folklore since it is rather significant for the development of national identity of young school children. If they know their own folk traditions, the pupils will respect traditional folklore of other people as well.

Key words: traditional folklore, parents, elementary school teachers.

Literatura

Beavis, C., Muspratt, S., & Thompson, R. (2015). 'Computer Games Can Get Your BrainWorking': Student Experience and Perceptions of Digital Games in the Classroom. *Learning, Media and Technology*, 40(1), 21–42. <https://doi.org/10.1080/17439884.2014.904339>

- Duran M. (2009). Stvaralaštvo u spontanoj kulturi djece i mladih. *Suvremena psihologija*, 12(1), 175-189.
- Fantuzzo, J., Tighe, E., & Childs, S. (2000). Family involvement questionnaire: a multivariate assessment of family participation in early childhood education. *Journal of Educational Psychology*, 92(2), 367-376.
- Jelić, M., Stojković, I. i Markov, Z. (2018). Saradnja predškolske ustanove i roditelja iz ugla vaspitača. *Specijalna edukacija i rehabilitacija*, 17(2), 165-187. doi:10.5937/specedreh17-16592
- Mandarić Vukušić, A. (2018). Professional Development of Kindergarten and Elementary School Teachers for Collaboration with Parents. *Croatian Journal of Education*, 20 (Sp.Ed.1), 73-94. <https://doi.org/10.15516/cje.v20i0.3046>
- Markov, Z. i Mesaroš Živkov, A. (2019). Primena sadržaja narodne tradicije i njihov uticaj na vršnjačku prihvaćenost dece sa smetnjama u razvoju u predškolskim ustanovama. U: J.Mičević Karanović (ur.), *Tradicionalno narodno stvaralaštvo u edukaciji i socijalizaciji dece predškolskog i nižeg školskog uzrasta i dece marginalnih grupa u Vojvodini*, (str.118-145).
- Mesaroš Živkov, A. i Markov, Z. (2019). Primena sadržaja tradicionalnog stvaralaštva i tradicionalnih dečjih igara iz perspektive učitelja i roditelja učenika nižih razreda osnovne škole. U: J.Mičević Karanović (ur.), *Tradicionalno narodno stvaralaštvo u edukaciji i socijalizaciji dece predškolskog i nižeg školskog uzrasta i dece marginalnih grupa u Vojvodini*, (str.50-85).
- Mesaroš Živkov, A., Markov, Z. i Jelić, M. (2018). Tradicionalne dečije igre u funkciji učenja dece u predškolskim inkluzivnim vaspitno-obrazovnim grupama. U: Marija Cvijetić (ur.), Rad je predstavljen na *I Stručno-naučna konferenciji Specifičnosti obrazovanja, vaspitanja i socijalne zaštite osoba sa smetnjama u razvoju, Knjiga rezimea*, 2. i 3. novembar (str.34-35). Kikinda: Škola za osnovno obrazovanje i vaspitanje učenika sa smetnjama u razvoju "6.oktobar".
- Mesaroš Živkov, A.J., Pavlov, S.V. i Milanović, M.M. (2018). Uticaj tradicionalnih dečjih pokretnih igara sa pevanjem na motorički razvoj predškolske dece. *Inovacije u nastavi*, 31, (2)108–118. doi: 10.5937/inovacije1802108M
- Vujaklija, M. (1997). *Leksikon stranih reči i izraza*. Beograd: Prosveta.
- Miladinović, M. i Stanković, O. (2017). Tradicija kao podsticaj stvaranja. U S. Radosavljević (Ur.). *Zbornik – Istraživački pristup vaspitnoj praksi* (str.371-376). *Stručna konferencija*. Smederevo: Newpress.
- Pavlović, B. M., & Cicović-Sarajlić, D. J. (2013). Obrada narodnog muzičkog stvaralaštva u mlađim razredima osnovne škole po modelu integrativne nastave. *Zbornik radova Učiteljskog fakulteta, Užice*, (15), 275-290.
- Perić., S. i Niškanović, V. (2006). *S kolena na koleno – narodna tradicija – priručnik za nastavnike za prvi razred osnovne škole*. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.

- Perić., S. i Niškanović, V. (2010a). *Svuda pođi kući dođi – priručnik za nastavnike za drugi razred osnovne škole*. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
- Perić., S. i Niškanović, V. (2010b). *Sve, sve, ali zanat – priručnik za nastavnike za treći razred osnovne škole*. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
- Perić., S. i Niškanović, V. (2010v). *Drumom hodiš, vodom brodiš – priručnik za nastavnike za četvrti razred osnovne škole*. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
- Petković, R. V., & Čorboloković, S. S. (2016). Moguće upotrebe etno-kutka u nastavi leksikologije srpskog jezika mlađih razreda. *Inovacije u nastavi - časopis za savremenu nastavu*, 29(1), 123-131. doi:10.5937/inovacije1601123P
- Pešić, J. (2006). Opstajanje tradicionalističkih vrednosnih orijentacija u Srbiji. *Sociologija*, 48(4), 289-307. doi:10.2298/SOC0604289P
- Prole, D. (2004). Pojam tradicije kod Herdera i Kanta. *Arhe*, 1(2), 197-214.
- Samardžić, M.R. i Travar, M.Ž. (2016). Kompetencije vaspitača za saradnju sa roditeljima. *Nova škola*, 11(1), 156-168. DOI 10.7251/NS1601158S
- Sudzilovski, D., Čalić, M., Ivanović, M. (2012). Muzika i narodna tradicija u nastavnim predmetima u mlađim razredima. *Zbornik Učiteljskog fakulteta Užice*, (14), 255–266.
- Skočić Mihić, S., Blanuša Trošel, D. i Katić, V. (2015). Odgojitelji predškolske djece i savjetodavni rad s roditeljima. *Napredak*, 156 (4), 385-400. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/166207>
- Stanišić, I. P. (2018). Metodčki pristup pri realizaciji usmerenih aktivnosti dece predškolskog uzrasta iz fizičkog vaspitanja kroz dramsku stvaralačku igru na temu Proleće i Uskrs. *Godišnjak Pedagoškog fakulteta u Vranju*, 9(2), 57-68.
- Zlatković, D. (2015). Tradicionalne dečje igre pirotskog kraja i susjednih oblasti. *Pirotski zbornik*, 40, 61-120. doi:10.5937/pirotzbor1540081Z
- Škutor, M. (2014). Partnerstvo škole i obitelji – temelj dječjeg uspjeha. *Napredak*, 154 (3), 209-222. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/138844>
- Vasileva, M., Malinovski, T., Vasileva-Stojanovska, T. i Trajkovik, V. (2018). Učenička iskustva integracije tradicionalnih igara u osnovnoškolski program. *Croatian Journal of Education*, 20 (1), 133-172. <https://doi.org/10.15516/cje.v20i1.2386>
- Wu, W. H., Hsiao, H. C., Wu, P. L., Lin, C. H., & Huang, S. H. (2012). Exploring the learning theory bases of GBL. *Journal of Computer Assisted Learning*, 28(3), 265–279. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2729.2011.00437.x>